

ליקוטי אמרים

פרק יג

קצא

בינונים זה וזה שופטן: ברכות
סא, ב.

פרק יג ובוזה יוכן לשון מאמרו"ל בינונים זה וזה שופטן [פי' יצר טוב ויצר הרע]

עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות¹², וע"י המשכת הדעת מתבטלת ה"רוח שטות".

(כ"ק אדמו"ר הצי"צ¹³)

בינונים זה וזה שופטן .. ער"מ כמו שופט ודיין האומר דעתו במשפט .. שיש עוד שופט ודיין החולק עליו וצריך להכריע ביניהם .. כך היצה"ר אומר דעתו .. ומיר חולק עליו השופט השני שהוא הנפש האלהית .. והלכה כדברי המכריע כו': היינו שאין זה כשני שופטים המתוכחים זה עם זה ופעמים שהא' מקבל דעת חבירו, אלא האחד דוחה את חבירו (וכמ"ש¹⁴ „ולאום מלאום יאמץ“, „כשזה קם זה נופל“, ולא שיהיו שניהם יחד)¹⁵, ולכן צריך להכרעת הקב"ה, העומד לימין הנה"א ועוזרה להתגבר על הנה"ב, והאור דוחה את החושך.

וטעם הדבר – כי הנה"א והנה"ב הם טוב ורע, שאינם מתכללים זה עם זה וכ"ש שאינם מתהפכים זה לזה¹⁶. ואין זה כמו חסד וגבורה, שהם כלולים זה מזה, ולכן גם מי ששכלו בעצם הוא בבחי' החסד יסכים לפעמים עם המנגד אליו, וכמו בית שמאי ובית הלל¹⁷, שפעמים שב"ה מודים לב"ש¹⁸ ופעמים להיפך¹⁹, ויש מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה²⁰ כו'.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²¹)

זה וזה שופטן [פי' יצר טוב ויצר הרע]: אף שכבר

לעצמו, מ"מ פועלתם היא בזה אחר זה] (כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – סה"מ תרפ"ד ע' קטו). (16) ואף שהנה"א והנה"ב הן בכחי התלבשות והתאחדות (כמו אור וכלי), שמרגישות זו את זו ופועלות זו בזו כו' – אין זה בדרך התכללות ח"ו (כי ענין ההתכללות הוא שהא' מקבל דעת חבירו הפכית ומסכים לזה, משא"כ בנדו"ד הטוב דנה"א לא יסכים לעולם על הרע דנה"ב, וכן הרע דנה"ב לא יסכים לעולם על הטוב), אלא בבחי' תערובות בלבד, היינו שהטוב נמצא במקום הרע [וגם ענין זה הוא בכח הא"ס הסוכ"ע שנמשך למטה דוקא, משא"כ למעלה במקום הרע אין בנמצא טוב כלל, ובמקום הטוב אין בנמצא רע כלל, כמ"ש (תהלים ה, ה) „לא יגורך רע“, כמבואר בלקו"ת (פינחס עה, ג)], אלא שבנה"א ונה"ב תערובת זו היא באופן של התלבשות והתאחדות כו'. (17) ראה לעיל בהקדמת המלקט. וראה זח"ג רמה, א (ברע"מ). טעמי המצוות להרח"ו פ' תצא. שער הגלגולים סוף הקדמה לו. אגה"ק סי"ג. לקו"ת שה"ש מח, ג. (18) ראה יבמות פט"ו מ"ב"ג. (19) ראה תרומות פ"ה מ"ד. (20) ראה עדיות פ"ד"ה. וראה סה"מ ע"ת ע' קמט. ע' קנו. (21) סה"מ ע"ת ע' קלח ואילך.

בינונים זה וזה שופטן דכתיב כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו .. והלכה כדברי המכריע הוא הקב"ה העוזרו להיצר טוב כו': ענין זה הוא ע"י המשכת הדעת. והביאור בזה – בהקדים:

כשם שענין הדעת בכלל הוא חיבור חסד וגבורה, כך המשכת הדעת מחברת את היצר הרע שיהי' כפוף ליצר הטוב² („בכל לבבך“³ – „בשני יצריך“⁴), שהו"ע „שמאלא אתכליל בימינא“⁵ (כי היצה"ר מצ"ע אין בו אלא המוחין דחכמה ובינה ולא מוח הדעת⁶, כמ"ש⁷ „גם בלא דעת נפש לא טוב“).

וזהו כללות ענין המשפט (כמבואר בתו"א⁸ שענין המשפטים שייך להמשכת הדעת) – שב' בעלי הדינים הם בדוגמת ב' היצרים, והמשפט הוא „איש פלוני אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב“⁹, וזה משלם לזה, דהיינו חיבור חסד וגבורה. ולכן המשפט הוא בשלשה דוקא, כי התכללות דחסד וגבורה היא דוקא ע"י בחי' התפארת, שהיא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה¹⁰ וממשיך מבחינה שלמעלה משניהם¹¹.

ועד"ז בנדו"ד, שהיצ"ט והיצה"ר הם שני שופטים („זה וזה שופטן“), והלכה כדברי המכריע – השופט הג' שהו"ע המשכת הדעת, המכרעת לצד היצ"ט („כי יעמוד לימין אביון“), כי „אין אדם עובר

(1) ראה גם לעיל ספ"ג. (2) ראה לקו"ת ואתחנן ז, ד: „פי' וידעת היום, כמו שהיום הוא עם הלילה ושניהם אחד .. כך והשבות אל לבבך .. שהב' לבבות שהם היצר טוב והיצר הרע הם שניהם כאחד שגם היצר הרע ישוב לעבודת הוי' .. ומזה וידעת כי כך הוי' הוא האלקים כו'“ (3) ואתחנן ו, ה. (4) ברכות נד, א (במשנה). (5) זח"ב קסב, ב. ועוד. (6) ראה לקוטי פירושים לעיל פי" ד"ה ושכל המולידן (הב'). וש"ג. (7) משלי יט, ב. (8) ר"פ משפטים (עד, ד ואילך). (9) סנהדרין כט, א (כמשנה). (10) תרומה כו, כח (נזכר לקמן בפרקין). (11) וזהו ענין „הדן דין אמת לאמיתו“ (שבת י"ד, א), ש„אמת“ היא ספירת התפארת (הנקראת „אות אמת“, ו„אמת לאמתו“ היא המשכה מבחי' ע"ק, ששם מקור האמת (ולכן „חותמו של הקב"ה אמת“). (12) סוטה ג, א. (13) אוה"ת משפטים ע' אקא ואילך. (14) תולדות כה, כג ובפרש"י (הובא לקמן בפרקין לענין מצב הבינוני בשעת התפלה). (15) ומ"ש „בינונים זה וזה שופטן“ – אין הכוונה ששופטים יחד, אלא זה אחר זה [והיינו שאף ששניהם נמצאים באדם כאחד (וע"ד תערובת יבש ביבש, שהפירורים מעורבים זה עם זה, ומ"מ כל אחד מהם הוא במציאות

דכתיב כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו ולא אמרו זה וזה מושלים ח"ו כי כשיש איזו שליטה וממשלה ליצר הרע בעיר קטנה אפי' לפי שעה קלה נקרא רשע באותה שעה אלא היצה"ר אינו רק עד"מ כמו שופט ודיין האומר דעתו במשפט ואעפ"כ יכול להיות שלא יהיה פסק הלכה כך למעשה מפני שיש עוד שופט ודיין החולק עליו וצריך להכריע ביניהם והלכה כדברי המכריע כך היצה"ר אומר דעתו בחלל השמאלי שבלב ומהלכ עולה למוח להרהר בו ומיד

כי יעמוד לימין אביון גר': תהלים קט, לא. והלכה כדברי המכריע: לשון חז"ל – שבת לט, ב.

כשהשכל הוא שכל גשמי הקרוב להאדם, משא"כ כשהשכל הוא שכל רוחני שאינו קרוב כ"כ להאדם יש צורך בסיוע מיוחד כדי שגם באופן זה יהי „המוח שליט על הלב” – שהרי כ"ז שייך גם לעיל, ואעפ"כ כתב שם בפשיטות ש„המוח שליט על הלב .. בתולדתו” (ועד"ז לקמן בפרקין: „מפני ה' שנתן שליטה וממשלה למוח על הלב”). והביאור בזה:

המבואר כאן שנצחון היצ"ט הוא מצד „הקב"ה העוזרו להיצר טוב” – הוא טעם על נצחון היצ"ט באופנים שהמלחמה אינה בין המוח ללב, אלא: (א) במוח גופא – נצחון היצ"ט נגד ההרהור שבמוח שמצד היצה"ר („היצה"ר אומר דעתו .. ומהלב עולה למוח להרהר בו”); (ב) בלב גופא – נצחון היצ"ט שבחלל הימני שבלב על חלל השמאלי (אף ללא התבוננות במוח).

משא"כ לעיל קאי בנינוני לאחר שהתפלל, שאף שנסתלק „מוחין דגדלות” – הרי הרשימו שנשאר מהם במוחין שולל אפשרות אמירת דעת היצה"ר במוח²⁹, ולכן המלחמה היא בין המוח (הרשימו מההתבוננות בשעת התפלה) והלב (היצה"ר), ובזה „המוח שליט על הלב” (גם בלי עזר מיוחד מהקב"ה). ועד"ז לקמן בפרקין, דקאי ב„מי שבתורת ה' חפצו ויהגה בה יומם ולילה לשמה”, ולכן גם אצלו אין

נתפרש לעיל²² שהכוונה ליצר טוב ויצר הרע – חזר ופירשו כאן, ע"ד המבואר בפרש"י וארא ו, כט²⁹.

(כ"ק אדמו"ר²⁴)

כמו שופט ודיין האומר דעתו במשפט ואעפ"כ יכול להיות שלא יהי פסק הלכה כך למעשה: ומה שנקרא בשם „שופט”, אף שהמשפט בפועל אינו כדעתו – הוא ע"ד המבואר בפרש"י תצוה כח, טו²⁵. ישע"י לב, 26².

(כ"ק אדמו"ר²⁷)

היצה"ר אומר דעתו בחלל השמאלי שבלב ומהלב עולה למוח להרהר בו .. והלכה כדברי המכריע הוא הקב"ה העוזרו להיצר טוב כמאמר רז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו והעוזר הוא ההארה שמאיר אור ה' על נפש האלהית להיות לה יתרון ושליטה על סכלות הכסיל ויצה"ר כיתרון האור מן החושך כנ"ל: לכאורה צ"ע מהמבואר לעיל²⁸ שהיצה"ר „אינו יכול להוציא תאותו מכח אל הפועל .. במעשה דיבור ומחשבה .. כי המוח שליט על הלב .. בתולדתו וטבע יצירתו, שכך נוצר האדם בתולדתו, שכל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאותו שבלבו כו" (ולא כמ"ש כאן שצריך לזה עזר מיוחד מהקב"ה).

ואין לפרש ששליטת המוח על הלב מועלת רק

27) תניא בצירוף מ"מ וכו' ע' רמג. 28) פ"ב. 29) לכאורה הכוונה – שאף שגם אצלו „הרהורי עבירה .. יכולים לפעול לעלות למוחו כו" (לעיל שם), היינו דוקא הרהורי תאוה וכיו"ב, אבל לא אמירת דעת היצה"ר (כמו כאן, ש„היצה"ר אומר דעתו בחלל השמאלי שבלב ומהלב עולה למוח להרהר בו”), ולכן המלחמה היא בין המוח ללב, ולא במוח גופא.

22) פ"א. 23) ושם: „וידבר ה', הוא הדבור עצמו האמור למעלה .. אלא מתוך שהפסיק הענין .. חזר הענין עליו להתחיל בו”. 24) לקוטי ביאורים בספר התניא ע' קא. 25) ושם: „המשפט משמש ג' לשונות. דברי טענות בעלי הדין, וגמר הדין, ועונש הדין”. 26) ושם: „משפט משמש שלשה לשונות. תחלת טענת .. וגמר הדין .. ומשטר ששטרין אותו ביסורין”.

ליקוטי אמרים

פרק יג

קצג

אלמלא הקב"ה עוזרו כו':
קדושין ל, ב. כיתרון האור
מן החושך כנ"ל: פי"ב.

חולק עליו השופט השני שהוא הנפש האלהית שבמוח המתפשט בחלל הימני שבלב מקום משכן היצר טוב והלכה כדברי המכריע הוא הקב"ה העוזרו להיצר טוב כמאמר רז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו והעזר היא ההארה שמאיר אור ה' על נפש האלהית להיות לה יתרון ושליטה על סכלות הכסיל ויצה"ר כיתרון האור מן החושך כנ"ל. אך מאחר שהרע שבחלל השמאלי בנינוני הוא בתקפו כתולדתו להתאות תאוה לכל תענוגי עוה"ז ולא נתבטל במיעוט לגבי הטוב ולא נדחה ממקומו כלל רק שאין לו שליטה וממשלה להתפשט באברי הגוף מפני הקב"ה העומד לימין אביון

להיצר טוב: וזהו הדיוק, כי יעמוד לימין אביון דוקא, היינו לצד היצר טוב שבחלל הימני שבלב.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³⁶)

והעזר היא ההארה שמאיר אור ה' על נפש האלהית להיות לה יתרון ושליטה על סכלות הכסיל ויצה"ר כיתרון האור מן החושך כנ"ל: והיינו בחי' החכמה שבנפש (כמבואר לעיל³⁸, וכמבואר ענינה לקמן³⁷), כי החכמה היא כח עצמי³⁸, ולכן יש בה התוקף והכח והעזר לעמוד נגד הנה"ב, ולפעול שיהיו כל הכחות לאלקות דוקא.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב³⁹)

הכסיל: כמארז⁴⁰, כסיל זה יצר הרע.

(כ"ק אדמו"ר⁴¹)

הרע שבחלל השמאלי בנינוני הוא בתקפו כתולדתו.. רק שאין לו שליטה וממשלה להתפשט באברי הגוף מפני הקב"ה העומד לימין אביון ועוזר ומאיר לנפש האלהית: כלומר: גם בנוגע למניעת התפשטות הרע באברי הגוף – לא נשתנה הבינוני מתולדתו, והרע שבו עודנו בתקפו, כי העדר התפשטות הרע באברי הגוף אינו מפני הטוב שבאדם, אלא, מפני הקב"ה העומד לימין אביון ועוזר כו'.

(כ"ק אדמו"ר⁴²)

דעת היצה"ר עולה למוח, מפני ההגיון התמידי בתורה לשמה.

(כ"ק אדמו"ר³⁰)

מה שצריך להכרעת הקב"ה (ו, אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו) – הוא בעיקר בענין ההרהורים (ומהלב עולה למוח להרהר בו), משא"כ בנוגע לדיבור ומעשה של איסור – הרי נתבאר לעיל³¹ שהבינוני, אינו עולה בדעתו לעשות האיסור בפועל ממש" [ומ"ש לקמן, שאין לו שליטה וממשלה להתפשט באברי הגוף (דהיינו בדיבור ומעשה) מפני הקב"ה כו' – י"ל דקאי רק על תאוות היתר].

והחילוק ביניהם מובן בפשטות – כי הרהורים באים, ומאלי"ם³², משא"כ דיבור ומעשה שהם מרצונו של האדם.

(כ"ק אדמו"ר³³)

ומיד חולק עליו השופט השני.. והלכה כדברי המכריע הוא הקב"ה העוזרו כו': תיבת, ומיד" קאי על כל המשך הענין, היינו שגם העזר של הקב"ה הוא מיד³⁴.

(כ"ק אדמו"ר³⁵)

והלכה כדברי המכריע הוא הקב"ה העוזרו

א'קה. (37) פי"ט. (38) ראה בארוכה המשך תער"ב ח"א פרס"ט (ע' תקמד ואילך). (39) המשך תער"ב ח"ב ע' א'קיד. סה"מ תרע"ז ע' צד. (40) קה"ר פ"ד, יג. (41) מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (42) שיעורים בספר התניא ע' 147.

(30) הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי"ק – נדפסה בחלקה בספר, שיעורים בספר התניא" ע' 145 הערה 4). (31) ספ"ב. (32) כנ"ל שם. (33) לקו"ש חט"ז ע' 362 הערה 85. (34) ובלשון הכתוב (תהלים ע, ב): "ה' לעזרתי חושה". (35) לקו"ש חכ"ג ע' 411 (בשוה"ג). (36) אוה"ת משפטים ע' 35

ליקוטי אמרים

[יא, א]

ועוזר ומאיר לנפש האלהית לכן נקרא כרשע כמארו"ל אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע ולא רשע ממש אלא שיחזיק עצמו לבינוני ולא להאמין להעולם שאומרים שהרע שבו נתבטל לגבי הטוב שזו מדרגת צדיק אלא יהיה בעיניו כאלו מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו ובגבורתו בחלל השמאלי כתולדתו ולא חלף והלך ממנו מאומה ואדרבה נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתיה ושאר ענייני עוה"ז ואף מי שבתורת ה' חפצו ויהגה בה יומם ולילה לשמה אין זו הוכחה כלל שנדרחה הרע ממקומו אלא יכול להיות שמהותו ועצמותו הוא בתקפו ובגבורתו במקומו בחלל השמאלי רק שלבושיו שהם מחשבה דבור ומעשה של נפש

[יג, ב]

השמימה. ועפ"ז, ב"ספר של בינונים" – גם המדובר בענין צדיק אין זה אמיתת מדרגת צדיק, אלא עד כמה ששייך לבינוני; וב"ספר של צדיקים" – המדובר אודות בינוני הוא עד כמה ששייך בנוגע לצדיק.

ולכן אין להקשות מדוע לא פירש אדה"ז בתניא כפירוש הצ"צ, כי ספר התניא הוא "ספר של בינונים", ולכן מפרש "הי" בעיניך כרשע" בדרגת תחתונה יותר השייכת לבינוני (שמהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו כו"), משא"כ פירוש הצ"צ קאי במי שבנוגע לכחותיו הגלויים אין שייך פקפוק כלל, היינו שהוא צדיק שאינו שייך כלל למדרגת הבינוני, ולכן אין מקום לפירוש זה בספר התניא.

(כ"ק אדמו"ר⁴⁶)

ולא רשע ממש אלא שיחזיק עצמו לבינוני: בזה מתרץ הקושיא דלעיל⁴⁷ – "וצריך להבין דהא תנן ואל תהי רשע בפני עצמך".

(כ"ק אדמו"ר⁴¹)

שהרע שבו נתבטל לגבי הטוב שזו מדרגת צדיק: כנ"ל פ"י.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁴⁸)

מי שבתורת ה' חפצו ויהגה בה יומם ולילה

(45) ראה, מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים" בתחלתו. אג"ק ח"ט ס"ע רלב. (46) תו"מ ח"ב ע' 341 ואילך. (47) רפ"א. (48) קיצורים והערות ע' 1.

אפילו כל העולם כולו כו': נדה ל, ב. בתורת ה' חפצו ויהגה בה יומם ולילה: ע"ד לשון הכתוב – תהלים א, ב.

כמארו"ל אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע ולא רשע ממש אלא שיחזיק עצמו לבינוני ולא להאמין להעולם שאומרים שהרע שבו נתבטל לגבי הטוב שזו מדרגת צדיק: לכאורה אין זה ביאור מספיק, דכיון ש"כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה", ובודאי יש ביניהם מי שיודעים מה היא מדרגת צדיק לאמיתתו, ובפרט שגם הוא מרגיש בעצמו שהוא במדרגת צדיק לאמיתתו (דאל"כ לא הי' קס"ד שהוא במדרגת צדיק) – למה צריך להיות בעיניו כרשע?

ובאמת הצ"צ⁴³ מבאר ענין זה באופן נעלה יותר – ע"פ מה שמצינו⁴⁴ שאמר ריב"ז, "איני יודע באיזו (דרך) מוליקין אותי", שאע"פ שעסק בתורה הרבה כו', אעפ"כ נסתפק שמא בחי' עצם הנשמה שלמעלה מהשכל לא הי' בעבודת ה' כו'. וזהו "הי' בעיניך כרשע", שצריך להסתפק שמא בחי' עצם הנשמה שלמעלה מהשכל אינה בתכלית השלימות אצלו. וצ"ב מדוע לא נתפרש תירוץ זה בתניא.

והביאור בזה – ע"פ מה שסיפר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ⁴⁵ שמלבד "ספר של בינונים" כתב רבנו הזקן גם "ספר של צדיקים", אלא שעלה בלהב

(43) אוה"ת נ"ך ח"א ע' תקעא. ח"ג ע' א"שס. וראה גם קיצורים והערות ע' מא ואילך (הובא ב"לקוטי פירושים" לעיל פ"א ד"ה וגם (הב"י)). (44) ברכות כה, ב. וראה גם תו"מ ח"ב ע' 60. וש"נ.

ליקוטי אמרים

פרק יג

קצה

ולאום מלאום יאמץ: תולדות
כה, כג. כשזה קם זה נופל:
פרש"י תולדות שם.

הבהמית אינן מתלבשים במוח והפה והידים ושאר
אברי הגוף מפני ה' שנתן שליטה וממשלה למוח על
הלב ולכן נפש האלהית שבמוח מושלת בעיר קטנה
אברי הגוף כולם שיהיו לבוש ומרכבה לשלש' לבושיה
שיתלבשו בהם שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג
מצות התורה אבל מהותה ועצמותה של נפש האלהית
אין לה שליטה וממשלה על מהותה ועצמותה של נפש
הבהמית בנינוני כי אם בשעה שאהבת ה' הוא
בהתגלות לבו בעתים מזומנים כמו בשעת התפלה
וכיוצא בה ואף גם זאת הפעם אינה רק שליטה וממשלה
לבר כדכתיב ולאום מלאום יאמץ כשזה קם זה נופל

לשמה .. מפני ה' שנתן שליטה וממשלה למוח
על הלב: ראה „לקוטי פירושים" לעיל ד"ה היצה"ר.
בשעה שאהבת ה' הוא בהתגלות לבו בעתים
מזומנים כמו בשעת התפלה וכיוצא בה ..
שנפש האלהית מתאמצת ומתגברת על נפש
הבהמית .. ואז אתכפיא ס"א שבחלל השמאלי
אבל לא נתבטל לגמרי .. כאדם שישן .. כך
הרע בנינוני הוא כישן בחלל השמאלי בשעת
ק"ש ותפלה שלבו בוער באהבת ה': עפ"ז יובן
סדר הכתוב³, „ואהבת גו' בכל לבבך ובכל נפשך
ובכל מאדך”:

לכאורה, הרי האהבה ד"בכל לבבך" היא למעלה
מהאהבה ד"בכל נפשך", שהרי האהבה ד"בכל
נפשך" (דהיינו בכל כחות הנפש) אפשר שתהי' מצד
היצ"ט בלבד, משא"כ „בכל לבבך" פירושו „בשני
יצריך"⁴, שהאהבה היא גם מצד היצה"ר, כי גם
היצה"ר נהפך לטוב גמור כמו היצ"ט ממש, ועד
שנעשה חד עם היצ"ט (ולכן שניהם הם באותה
התיבה – „לבבך”). וא"כ צריך ביאור למה מקדים
בכתוב האהבה ד"בכל לבבך" להאהבה ד"בכל
נפשך", שמוזה משמע שהאהבה ד"בכל נפשך" היא
למעלה יותר⁴⁹.

לכאורה, הרי האהבה ד"בכל לבבך" היא למעלה
מהאהבה ד"בכל נפשך", שהרי האהבה ד"בכל
נפשך" (דהיינו בכל כחות הנפש) אפשר שתהי' מצד
היצ"ט בלבד, משא"כ „בכל לבבך" פירושו „בשני
יצריך"⁴, שהאהבה היא גם מצד היצה"ר, כי גם
היצה"ר נהפך לטוב גמור כמו היצ"ט ממש, ועד
שנעשה חד עם היצ"ט (ולכן שניהם הם באותה
התיבה – „לבבך”). וא"כ צריך ביאור למה מקדים
בכתוב האהבה ד"בכל לבבך" להאהבה ד"בכל
נפשך", שמוזה משמע שהאהבה ד"בכל נפשך" היא
למעלה יותר⁴⁹.

(כ"ק אדמו"ר⁵²)

הביאור בזה הוא, שלמרות פשטות הלשון⁵⁰ ש"בכל

לכבך" היינו בכל אדם אתהפכא (כדלעת"ל) דיצה"ר
(וכנ"ל ששניהם בתיבה אחת), שהיא מדריגת צדיק
גמור – הנה באמת יש לפרש הכוונה ב"בכל לבבך"
באופן שיתאים גם למדריגת הבינוני⁵¹, דהיינו
שבאותה שעה (בשעת התפלה) מקיים „ואהבת" גם
בהתלהבות דנפש הבהמית וגופו („משכא דחויא"),
ההתפסויות דיצה"ר, אבל מהות ועצמות דיצה"ר
בתקפו (אלא שישן) כו' (כמבואר בתניא כאן).

ומה שנקרא „בכל לבבך" (אף שמהותו ועצמותו של
היצה"ר הוא בתקפו ולא נשתנה כלל) – הוא ע"ד
המבואר לקמן (בסוף הפרק) בענין עבודת אמת, שאף
ש"מדת אהבה זו האמורה בנינונים .. לגבי מדריגת
הצדיקים .. אין בחי' אהבה זו נקראת בשם עבודת
אמת כלל", מ"מ „לגבי מדריגת הבינונים נקראת
עבודה תמה באמת לאמיתו שלהם". ועד"ז בנדוד"ד,
שאף שעבודת הבינונים אינה „בכל לבבך" ממש,
מ"מ לגבי מדריגתם נקראת היא „בכל לבבך”.

ועפ"ז מובן סדר הכתוב „בכל לבבך ובכל נפשך", כי
לגבי מדריגת „בכל לבבך" זו – האהבה ד"בכל
נפשך" היא נעלית יותר.

(כ"ק אדמו"ר⁵²)

אינה רק שליטה וממשלה לבר כדכתיב ולאום
מלאום יאמץ: מדייק ממ"ש רק „יאמץ", דהיינו

לכבך" היא רק דרגת אברהם שנאמר בו (נחמ"ט, ט, ח), „ומצאת את
לבבו נאמן לפניך", היינו שהפך את היצה"ר לטוב, משא"כ דוד
שרק „הרגו בתענית" לא קיים „ואהבת גו' בכל לבבך", ופשיטא
שא"א לומר כן. (52) ד"ה הא לחמא עניא תשמ"א.

49) וכן מבואר בכ"מ בדא"ח – ראה אוה"ת ויקרא ח"ב ע' תנד.
ובכ"מ. (50) במאמר הג"ל ובכ"מ. (51) ועפ"ז תבטל ה"קלאץ
קשיא" – דהבינוני (שמדתו היא „מדת כל אדם" (לקמן רפי"ד))
אינו שייך לעבודת „בכל לבבך" ועוד, דא"כ מדריגת „בכל

וכשזה קם כו' שנפש האלהית מתאמצת ומתגברת על נפש הבהמית במקור הגבורות שהיא בינה להתבונן בגדולת ה' א"ס ב"ה ולהוליד אהבה עזה לה' כרשפי אש בחלל הימני שבלבו ואז אתכפיא ס"א שבחלל השמאלי אבל לא נתבטל לגמרי בכינוני אלא בצדיק שנאמר בו ולבי חלל בקרבי והוא מואס ברע ושונאו בתכלית השנאה והמיואס או שלא בתכלית השנאה כנ"ל. אבל בכינוני הוא ד"מ כאדם שישן שיכול לחזור וליעור משנתו כך הרע בכינוני הוא כישן בחלל השמאלי בשעת ק"ש ותפלה שלבו בוער באהבת ה' ואח"כ יכול להיות חוזר וניעור. ולכן היה רבה מחזיק עצמו בכינוני אף דלא פסיק פומיה מגירסא ובתורת ה'

במקור הגבורות שהיא בינה: ראה משלי ת, ד. זח"ב קעה, ב. זח"ג קית, ב. ולבי חלל בקרבי: תהלים קט, כב. והוא מואס ברע ושונאו .. כנ"ל: פ"י.

בתעלומות מוחו ולבו⁵⁷, שהיא „האהבה המביאה לידי עשיית המצוות בלבד“⁵⁸.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁹)

הרע בכינוני הוא כישן .. בשעת ק"ש ותפלה .. ואח"כ יכול להיות חוזר וניעור: אין הכוונה שהנפש הבהמית מתבטלת בדרך ממילא (היינו שהנפש האלקית פועלת עלי' בבחי' מקיף בלבד), אלא התבטלותה היא ע"י הרגש פנימי, שהרי כחות הנה"א מלוכשים בכחות הטבעיים דנה"ב, וממילא ע"י ההשגה האלקית דנה"א (המלוכשת בשכל הטבעי דנה"ב) גם הנה"ב מבינה ומשגת את הענין האלקי, ובהתפעלות האהבה דנה"א מתפעלת גם הנה"ב בהתפעלות אלקית, וגם היא מתעוררת באהבה (והר"ע החקיקה מבפנים שבנה"ב, שנעשית בבחי' ביטול כו'⁶⁰).

ומ"ש אדה"ז שהנה"ב היא „כישן" בלבד – היינו לפי שמהות הנה"ב אינה מתהפכת עי"ז, והביטול אינו בעצם מהותה (ולכן „אח"כ יכול להיות חוזר וניעור").

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁶¹)

ולכן ה' רבה מחזיק עצמו בכינוני כו': כאן מתרץ

התאמצות והתגברות על הס"א, אבל לא ביטולו לגמרי.

(כ"ק אדמו"ר⁵³)

ולאום מלאום: מ"ש „ולאום מלאום" מלא, אף שבכתוב חסר וא"ו („ולאם מלאם") – כן הוא בכמה ספרים, והטעם – בכללות – שכיון שאינם מנוקדים כותבים מלא, אף שע"פ דקדוק או בכתוב הוא חסר⁵⁴.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁵)

כשזה קם זה נופל וכשזה קם כו': כוונתו בהוספת התיבות „וכשזה קם כו" – להוכיח שגם לאחר הנפילה דנה"ב בשעת התפלה („כשזה קם" – נה"א, „זה נופל" – נה"ב), יכולה היא לשוב ולקום („וכשזה קם" – דקאי על זה שקודם לכן ה' „נופל", דהיינו הנה"ב).

(כ"ק אדמו"ר⁵⁶)

שנאמר בו ולבי חלל בקרבי: פירוש תיבת „חלל" כאן – ראה „לקוטי פירושים" לעיל פ"א ד"ה ולבי.

הרע בכינוני הוא כישן בחלל השמאלי בשעת ק"ש ותפלה שלבו בוער באהבת ה': לאו דוקא כשהאהבה היא בהתגלות לבו, אלא גם כשהיא

ע"ש. 58) לקמן פ"י. וראה לקמן פל"ה שגם בעת עשיית מצוה „הן (המדות רעות דנה"ב שהן מהותה ועצמותה) .. בבחי' גלות ושינה". 59) לקו"ש חכ"ז ע' 179 הערות 33-34. 60) ראה לקו"ת בחוקותי מז, ד. המשך תער"ב ח"ב פסצ"ב (ע' תתו ואילך). 61) המשך תער"ב ח"ב ע' התקפב.

53) לקוטי ביאורים בספר התניא ע' קג. 54) דוגמא בולטת – בסידור אדה"ז בברכה אחרונה, שבדיני ברכות שאינם מנוקדים כתב „על הפירות", ובנוסף הברכה המנוקד כתב „פרות" חסר יו"ד. 55) תניא בצירוף מ"מ וכו' ע' רמד הערה 13. 56) שיעורים בספר התניא ע' 150 הערה 7. 57) לקמן פט"ו.

ליקוטי אמרים

פרק יג

קצז

הלואי שיתפלל אדם כל היום
 וזלזל: ברכות כא, א.

הפצו יומם ולילה בחפיצה וחשיקה ותשוקה ונפש
 שוקקה לה' באהבה רבה כבשעת ק"ש ותפלה ונדמה
 בעיניו כבינוני המתפלל כל היום וכמאמר רז"ל הלואי
 שיתפלל אדם כל היום כולו: והנה מדת אהבה זו
 האמורה כבינונים בשעת התפלה ע"י התגברות הנפש
 האלהית כו' הנה לגבי מדרגת הצדיקים עובדי ה' באמת

הקושיא דלעיל⁶² – „איך טעה רבה בעצמו לומר
 שהוא בינוני”⁶².

(כ"ק אדמור"ק)

ולכן ה' רבה מחויק עצמו כבינוני אף דלא פסיק
 פומי מגרסא ובתורת ה' הפצו כו': אין לפרש
 שרבה אמר „כגון אנא בינוני” מפני שעסק רק
 בתורה (ולא בגמילות חסדים)⁶³, ולכן לא הגיע
 למדרגת צדיק, כי רק העוסק בתורה ובגמילות
 חסדים יצרו מסור בידו”⁶⁴ (ולפרש ש„יצרו מסור בידו”
 הכוונה למדרגת צדיק) – כי העסק בתורה וגמילות
 חסדים הוא מחובתו של כל אחד ואחד ותלוי לגמרי
 בבחירתו, משא”כ מדרגת צדיק ש„אין לאדם משפט
 הבחירה בזה כ”כ כו’”, כמבואר לקמ”⁶⁵, ועיי”ש
 שהשתדלות האדם בהשגת מדרגה זו היא ע”י
 התבוננות כו’ ולא ע”י עסק בתורה וגמילות חסדים.
 ועכצ”ל ש„יצרם מסור בידם” היינו בהנוגע לפועל
 במחשבה דיבור ומעשה, שהיא מדרגת הבינוני
 המבוארת בפרק זה, ודלא כענין „לבם ברשותם”
 המבואר לקמ”⁶⁶ שהוא מדרגת צדיק.

(כ"ק אדמור"ק)

הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו: לדינא – עיין

רמב”ם הל’ תפלה פ”י ה”⁶⁸, טושו”ע או”ח סי’ קז
 ס”א⁶⁹.

(כ”ק אדמור”ק)

והנה מדת אהבה זו .. לגבי מדרגת הצדיקים
 .. אין בחי’ אהבה זו נקראת בשם עבודת אמת
 כלל מאחר שחולפת ועוברת .. ואעפ”כ לגבי
 מדרגת הבינונים נקראת עבודה תמה באמת
 לאמיתו שלהם .. והריני קורא באהבתם
 שבתפלתם ג”כ שפת אמת כו’: להעיר מלקו”ת
 ריש ד”ה כי תבואו⁷⁰.

(כ”ק אדמור”ק)

לגבי מדרגת הצדיקים .. אין בחי’ אהבה זו
 נקראת בשם עבודת אמת כלל .. ואעפ”כ לגבי
 מדרגת הבינונים נקראת עבודה תמה באמת
 לאמיתו שלהם: ביאור הענין:

ענין האמת (בתכלית) הוא רק באלקות, וכמ”ש⁷¹
 „והוי’ אלקים אמת”, אבל בעולם מצ”ע לא יתכן שום
 ענין של אמת, כיון שכל עניני העולם הם נבראים
 הווים ונפסדים; וכשאנו רואים בנבראים תנועה של
 אמת – אף שהאמת שבתנועה זו היא רק לגבי
 מדרגה זו ולא לגבי מדרגה עליונה יותר – בהכרח

ומתפלל בלא חידוש, וע”י חידוש חוזר ומתפלל בנדבה כל
 הפעמים שירצה, חוץ וכו’” (70) בהר”מ, א (ושם: „כשאין
 אהבה זו קבועה ונטועה בלב האדם כ”א בשעה שמעורר את
 האהבה בעתים מזומנים בשעת ק”ש ותפלה וכיוצא בו ואח”כ
 חולפת ועוברת ממנו, אין אהבה זו נקראת בשם אהבת אמת
 לאמתו דהיינו מנקודת האמת ממש, כ”א בשם שפת אמת, מלשון
 שפה לפיו שהוא אימרא שסביב הבגד דהיינו שפת הבגד וקצהו,
 כך ע”ד משל האהבה הזאת הבאה בעת התעוררות היא שפת
 האמת וקצהו, דהיינו התחלת האמת, אבל אינו נקרא בשם אמת
 גמור לאמתו .. כי מאחר שצריך הוא תמיד לעורר את האהבה
 הרי לא נעשית עדיין טבע עצמותו ומהותו ממש מנקודת הלב
 ממש. ומ”מ נקראת בשם שפת אמת, מאחר שעכ”פ בשעה זו
 מעורר את האהבה מנקודת לבבו כל חד לפום שעורא דילי, וגם
 אחר התפלה נשאר רשימו שבזכרו את ה’ מתעורר רוח נדיבה
 בקרבו מאליו לאהבת ה’ וכו’”.) (71) ירמ”י יו”ד, יו”ד.

(62) לכאורה הכוונה: אף שכבר נתבאר שם ש”הבינוני אין בו
 אפי’ עון ביטול תורה, ומש”ה טעה רבה בעצמו לומר שהוא
 בינוני” – הרי ביאור זה הוא רק לגבי העדר עוונות, אבל עדיין
 קשה „איך טעה .. לומר שהוא בינוני” אף שידע גודל אהבתו לה’,
 וע”ז מתרץ ש„נדמה בעיניו כבינוני המתפלל כל היום”.
 (63) ר”ה ית, א (וש”ג) ושם תוד”ה רבה. (64) ע”ז ה, ב.
 (65) פ”ד. (66) פ”ז. (67) לקו”ש חל”ו ע’ 224. (68) ושם:
 „מי שנסתפק לו אם התפלל אם לא התפלל, אינו חוזר ומתפלל
 אלא אם כן מתפלל תפלה זו על דעת שהיא תפלת נדבה, שאם
 רצה יחיד להתפלל כל היום תפלת נדבה יתפלל” (69) בטור
 שם: „אמר רבי אלעזר ספק התפלל ספק לא התפלל, לא יחזור
 ויתפלל. ר’ יוחנן אומר הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו.
 והלכתא כר’ יוחנן, ומביא כמה פירושים לדינא בדברי ר’ יוחנן.
 ובשו”ע שם: „אם מסופק הוא אם התפלל, חוזר ומתפלל ואינו
 צריך לחדש שום דבר, אבל אם ברי לו שהתפלל, אינו חוזר

לאמיתו אין בחי' אהבה זו נקראת בשם עבודת אמת כלל מאחר שחולפת ועוברת אחר התפלה וכתוב שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר ואעפ"כ לגבי מדרגת הבינונים נקראת עבודה תמה באמת לאמיתו שלהם איש איש כפי מדרגתו במדרגת הבינונים והריני קורא באהבתם שבתפלתם ג"כ שפת אמת תכון לעד הואיל ובכח נפשם האלהית לחזור ולעורר בחי' אהבה זו לעולם בהתגברותה בשעת התפלה מדי יום ביום ע"י הכנה הראויה לכל נפש כפי ערכה ומדרגת' כי הנה מדת אמת היא מדתו של יעקב

שפת אמת תכון לעד גר': משלי יב, יט. מדת אמת היא מדתו של יעקב: זח"א ריג, א – ממיכה ז, כ. נזכר גם באגה"ק ס"ו. ועוד.

ה' בבינוני נקראת תמידית (רק) משום שחוזרת ומתעוררת מדי יום ביום (בדוגמת, "עולת תמיד"⁷⁸, שנקראת כן לפי שבאה מדי יום ביומו, אף שאינה בלילה⁷⁹), אלא שהיא תמידית כפשוטו – אם בפועל, ואם בכח באופן שיכול להביאה בפועל תמיד (וכנ"ל – להתפלל כל היום כולו).

(כ"ק אדמו"ר⁸⁰)

כי הנה מדת אמת היא מדתו של יעקב כו': יש לבאר הכוונה בהוספה זו (לאחר שכבר נתבאר שעבודת הבינונים, נקראת עבודה תמה באמת לאמיתו שלהם.. הואיל ובכח נפשם האלקית לחזור ולעורר בחי' אהבה זו לעולם כו") – דלכאורה קשה: מה בכך שהבינונים יכולים, לחזור ולעורר בחי' אהבה זו לעולם.. בשעת התפלה, והרי גם בשעת התפלה גופא (ועד"ז כל היום בבינוני המתפלל כל היום), כשהבינונים הם בבחי' מוחין דגדלות שלהם, אין הביטול שלהם אמיתי מאחר ש"יכול להיות חוזר וניעור". ולכן מבאר דמ"מ

שלהם, וכנראה טעה המעתיק (כ"ק אדמו"ר – "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים"). (76) ושם (ובפרש"י): "ועבדתם, עבודה תמה (עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר) ולא עבודה שיש אחרי' עבודה". (77) קיצורים והערות ע' לה. (78) תצוה כט, מב. פינחס כה, ו. (79) ראה פרש"י ר"פ תצוה. (80) הגהה לספר, "שיעורים בספר התניא" (כתי"ק – נדפסה בחלקה שם ע' 155).

(* ושם – שכנראה שייך לציון שלאח"ז בהעתק הגהות הצ"צ, על ענין "עבודת מתנה" שבפ"ד (הנזכר ג"כ ביומא שם), אבל בקיצורים והערות תימן כ"ק אדמו"ר (כנראה ע"פ כתי' אחר) ככפנים, שמקום הגהה זו הוא כאן, על התיבות, "עבודה תמה".

שזהו מצד "ראמת הוי" לעולם"⁷², האמת דאלקות ישנה ומאירה בנברא⁷³.

אלא ש"אמת" זו היא "אמת הוי" כפי שנמשכת בעולם ("לעולם") ומאירה בנבראים; ולמעלה מזה ישנה "אמת הוי" דאצילות, שהיא האמת דאלקות כמו שהיא, למעלה מ"אמת הוי" המאירה (בנבראים).

וזהו החילוק שבין בינונים לצדיקים: האמת שבעבודת הבינונים היא ע"ד האמת דאלקות כפי שמאירה בנבראים, והאמת שבעבודת הצדיקים היא ע"ד האמת דאלקות כמו שהיא.

(כ"ק אדמו"ר⁷⁴)

עבודה תמה: עיני⁷⁵ יומא כד, א⁷⁶.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁷⁷)

והריני קורא באהבתם שבתפלתם ג"כ שפת אמת תכון לעד הואיל ובכח נפשם האלהית לחזור ולעורר בחי' אהבה זו לעולם בהתגברותה בשעת התפלה מדי יום ביום: אין הכוונה שאהבת

(72) תהלים קיז, ב. וראה גם לקו"ת מסעי צג, א. ביאורה"ז להצ"צ יתרו ע' רמ. ועוד. (73) ועד"ז בהמבואר בכ"מ (ת"א מקץ לט, ד. ועוד) בענין "בכל מאדך", שה"בלי גבול" של האדם, "מאדך" – מאד שך) מעורר וממשיך את ה"מאד" שלמעלה, בל"ג האמיתי (אף שה"מאד שלך" הוא רק למעלה מהגבול דעבודת אדם זה, אבל מצ"ע הוא עבודה (אהבה) מוגבלת, ולגבי מי שעבודתו היא בדרגא נעלית יותר ה"ה אהבה מוגבלת ממש) – כי ענין הבל"ג הוא רק באלקות, משא"כ נבראים, בהיותם מוגבלים בעצם, לא תתכן בהם (מצ"ע) תנועה של בל"ג; ולכן, כשיש בנברא תנועה (עבודה) שלמעלה מהמדידה וההגבלה שלו – ה"ז קשור בהבל"ג דהקב"ה ונמשך ממנו, ולכן ה"מאד שלך" הוא מעין בל"ג האמיתי ומעורר את ה"מאד" שלמעלה. (74) לקו"ש חיי"ו ע' 115. (75) בכתי' המעתיק נכתב מ"מ זה על התיבות, באמת לאמיתו

ליקוטי אמרים

פרק יג

קצט

ברייח התיכון המברייח מן הקצה אל הקצה: תרומה כו, כת. ומדת אמת היא נחלה בלי מצרים: שבת קיח, א. רגלי החיות כנגד כולן: חגיגה יג, א.

הנקרא בריח התיכון המברייח מן הקצה אל הקצה מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין ובכל מעלה ומדרגה מברייח תוך נקודה האמצעית שהיא נקודת וכו' מדת אמת שלה ומדת אמת היא נחלה בלי מצרים ואין לה שיעור למעלה עד רום המעלות וכל מעלות ומדרגות שלמטה הם כאין לגבי מעלות ומדרגות שלמעלה מהן [כידוע ל"ה שבח' ראש ומוחין של מדרגות תחתונות הן למטה מבחי' עקביים ורגלי מדרגות עליונות מהן וכמאמר רז"ל רגלי החיות כנגד כולן]:

[י"ט, ב]

הנקרא בריח התיכון כו': עיין זח"ב קעה, ב⁸⁵. זח"ג קפו, א⁸⁴. לקו"ת ד"ה נאוו ס"ג⁸⁵.

(כ"ק אדמו"ר⁴¹⁷)

נקודה האמצעית: עיין לקו"ת ד"ה יחינו מיומיים⁸⁶. ביאור תניא⁸⁷.

(כ"ק אדמו"ר⁴¹⁷)

נקראת עבודת אמת, שהרי יש כמה מדריגות במדת האמת כו'.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁸¹)

מדת אמת היא מדתו של יעקב: להעיר מלקו"ת ד"ה וידעת ס"א⁸².

(כ"ק אדמו"ר⁴¹⁷)

רוא דמשה לקבל דא חמש אצבעאן בידא דבר נש". (85) שה"ש יג, סע"א ואילך (ושם): "מדתו של יעקב בחי' חוט מברייח מן הקצה אל הקצה, דהיינו אפילו בבחי' קצה אחרון שהוא רחוק מקצה הראשון לגמרי, דהיינו בחי' עלמא דפרודא דברים זרים ונפרדים .. שיתחברו וייתחדו גם הם ליחודו ית' .. שהחוט הוא בחי' המברייח מן הקצה אל הקצה שיהי' בחי' אני הוי' לא שניתני ואני ראשון ואני אחרון בשוה". (86) דרושי ר"ה סג, סע"ב ואילך (ושם): "כנס" מקור כל הנשמות הוא בחי' נקודה פנימיות לבו של הקב"ה .. כמו למשל לבו של אדם שהוא עיקר חיותו .. והוא בחי' נקודה אמצעית" (ובהג"ה): "ענין נקודה אמצעית ע' בזהר וכו'". וממשיך לבאר שגם מי שפגם כו', "יכול לשוב בבחי' פנימיות הלב .. בחי' נקודה דליבא כו'", ע"י המשכה מלמעלה – מבחי' ביום השלישי, זהו בחי' שלמעלה מעלה גם מבחי' סוכ"ע". (87) אולי הכוונה ל"ספר ביאורים בתניא" ("מרשימותיו של א' מקשישי התמימים") ע' כג: "תוך נקודה האמצעית הוא בחי' הת"ת, וכמו עד"מ למטה באדם יש ג' בחי', ראש גוף ורגל, והגוף הוא אמצעי, ועיקר האמצעי הוא הלב שהוא באמצע הגוף, ותוך נקודה האמצעית הוא בחי' פנימיות הלב, שבו מתגלה אוא"ס בכאו"א, וכן הוא למעלה שהמשכת הקו הוא בת"ת דוקא".

(81) סה"מ תרנ"ג ע' רד (בשוה"ג). (82) ואתחנן ה, א ואילך (ושם): "יעקב הוא בריח התיכון ומדתו אמת שהוא הארה מכתר, והיינו להיות כי התפארת הוא המחר חו"ג .. כיון שכן שהוא כולל חו"ג ע"כ לא יוכלו החיצונים לינק ממנו .. ולכן נק' מדה זו אמת, כמ"ש שפת אמת תכון לעד, שאין למדה זו הפסק מחמת הלעומת זה כו', משא"כ במדות חו"ג שהן כל א' רק קו א' כו', ולכן יוכל להיות שם שינויים והפסק ואין זה אמת גמור, משא"כ בבחי' יעקב, וזהו תתן אמת ליעקב". וממשיך: "ועיין באגה"ק סד"ה זורע צדקה שכר אמת. ובעבודת ה' ענין תפארת היינו שמתבונן בתפארת יקר גדולתו ית' שאין לה קץ ותכלית וכל השתלשלות העולמות הכל רק כטפה אחת כו', מזה יעורר רחמים רבים על נפשו שירדה בסתר המדרגות .. וכ"ה ג"כ בענין הנהגת המדות עליונות, דתפארת שהוא קו האמצעי הוא מחבר חו"ג וגם מברייח מן הקצה העליונה עד הקצה התחתונה" – צויין גם בלקוטי הגהות המיוחס להצ"צ. (83) ושם: "והברייח התיכון בתוך הקרשים מברייח מן הקצה אל הקצה, דא הוא יעקב קדישא שלימא כמה דאוקימנא דכתיב ויעקב איש תם יושב אהלים, יושב אוהל לא כתיב אלא יושב אהלים, תרי, דאחיד להאי ואחיד להאי, אופי הכא כתיב והברייח התיכון בתוך הקרשים מברייח מן הקצה אל הקצה, דאחיד להאי ואחיד להאי". (84) ושם: "ידי דב"נ יתבין ברומו של עולם. אצבעא חדא אית בידא דב"נ ואיהו אצבעא דארמ' משה. כתיב ועשית בריחים .. חמשה .. תריין מאכאן ותריין מאכאן וחד באמצעיתא הוא הוה בריח התיכון עמודא דיעקב

(* דלא כבשאר המקומות שמציין ל"ביאור תניא" – שכונתו לביאור תניא מהרה"ח רש"י נ"ע.

קיצור פרק יג

כרשע (ולא רשע), לפי שהרע בו בתוקף, ואפילו כל העולם אומרים לו שהרע שבו נתבטל ע"ד שנת' פ"י, לא יאמין אליהם.

ישוב אל הכוונה לפרש הברייתא שבספ"ג דנדה דלעיל פ"א. ואומר, שאמרם הי' בעיניך כרשע, ולא רשע ממש, כדתנן באבות ואל תהי רשע בפני עצמך, אלא שיחזיק עצמו לבינוני, שהבינוני הוא הנק'

קיצור שני

אבל מאחר שהרע שכחלל השמאלי שבבינוני הוא בתקפו ולא נדחה ממקומו, לכן ארז"ל אפילו כל העולם כולו אומרים כו' הי' בעיניך כרשע, ולא רשע ממש, אלא שיחזיק א"ע לבינוני. ולכן הי' רבה מחזיק א"ע לבינוני, אף שלא פסק פומי' מגרסא, ונדמה בעיני כבודו כבינוני⁸⁸ המתפלל כל היום כו'.

נתבאר הבנת הלשון⁸⁸ בינונים זה וזה שופטן, ולא אמר זה וזה מושלים, כי כשיש איזה שליטה וממשלה ליצה"ר בעיר קטנה אפילו שעה קלה הרי נק' רשע באותה שעה. אלא היצה"ר הוא רק כמו השופט האומר דעתו במשפט, ויכול להיות שלא יהי' פסק ההלכה למעשה כמותו, כי יש שופט אחר החולק עליו, הוא היצ"ט, והלכה כדברי המכריע, הוא הקב"ה העוזר ליצ"ט.

לקוטי הגהות — מיוחס להצ"צ

שיחזיק עצמו לבינוני: עיין לקו"ת ד"ה לבאר ענין המסעות פ"ב⁹³. ד"ה ביום השמיני שלח פ"ב⁹⁴.

בעתים מזומנים: עיין לקו"ת ד"ה לבאר ענין המסעות פ"ב⁹⁵.

אין בחי' אהבה זו נקראת בשם עבודת אמת כלל מאחר שהולפת ועוברת: עיין לקמן פי"ד: „אף שיודע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות“.

והריני קורא באהבתם שבתפלתם ג"כ שפת

זה וזה שופטן: עיין לקו"ת ד"ה ואהי' אצלו אמון פ"ד⁹⁰.

הקב"ה העוזרו: עיין לקמן ספכ"ז⁹¹ בענין „והתקדשתם“. ועיין רמב"ם פ"ו מהל' תשובה ה"ד-ה: „וכענין זה שואלין הצדיקים והנביאים בתפלתם מאת ה' לעזור על האמת .. והוא מה שאמרו רז"ל בא לטהר מסייעין אותו כלומר ימצא עצמו נעזר על הדבר“. ועיין לקו"ת ד"ה אני ה' אלקיכם פ"ד⁹² בענין „אלמלא עוזרו“.

בתענוגים שהוא מדרגת צדיק שלמעלה ממדרגת הבינוני, שמהתגלות אהבה זו בבינונים מה שלמעלה ממדרגתו יוכל להיות נמשך בו בחי' יש ויוהרא כו' .. ולפ"ז אפשר לומר שריב"ז שאמר איני יודע היינו מפני גודל ענותנותו, ע"ד שאמר רבה כגון אנא בינוני, אע"פ שבדאי הי' צדיק גמור נדמה בעיניו כבינוני, כמ"ש ענין זה בסש"ב פי"ג⁹⁴. דרושים לשמ"ע פז, א (ושם): „סדר עבודת האדם תחלה היא בבחי' שמאל דוחה כו' בבחינת ריחוק דהיינו שידמה בנפשו כאלו הוא רחוק מה, וכמאמר רז"ל הי' בעיניך כרשע [וע' בסש"ב פי"ג]⁹⁵. מסעי שם, ב (ושם): „יוכל להיות לפעמים שגם בבינונים תהי' אהבה עם השמחה והתענוג בה' לפי ערכו אך אינה בשלימות. ועיין בסש"ב פי"ג בעתים מזומנים כו' וס"פ י"ד להתענג ולשמח כו'“.

88 בכת"י 3: „הבנת לשון רז"ל“ (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות ע' קמה). 89 כ"ה בכת"י 1, 4. אבל בכת"י 3 (כתבניא): „בעיניו כבינוני“ (כ"ק אדמו"ר – שם). 90 במדבר יח, ד (ושם): „וזהו בחי' בינונים זה וזה שופטן .. שבשעת התפלה הוא דבוק באלקות ואח"כ פונה לעסקיו“. 91 ושם: „וז"ש רז"ל אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה .. ופי' והתקדשתם שתעשו עצמכם קדושים .. והייתם קדושים כלומר סופו להיות קדוש ומובדל באמת מהס"א ע"י שמקדשים אותו הרבה מלמעלה ומסייעים אותו לגרשה מלבו מעט מעט“. 92 שלח מט, ב (ושם): „גם כלות הנפש .. הוא ע"י אשר הוצאתי כו' כי אלמלא עוזרו כו' וכמ"ש כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו כו'“. 93 מסעי ג, א (ושם): „בבינונים .. צ"ל אהבה זו באופן שלא ידע בעצמו מזו האהבה הגבוהה דבחי' אהבה

ליקוטי

פרק יג

אמרים

רא

אהבה זו: עיין לקו"ת ד"ה והי' לכם לציצית פ"א⁹⁶.
רגלי החיות כנגד כולן: עיין לקו"ת ד"ה להבין
המשנה פ"א⁹⁷ בענין „שוקי החיות”. ביאור ע"פ באתי
לגני פ"א⁹⁸.

אמת . . כי הנה מדת אמת היא מדרתו של יעקב
הנקרא בריח התיכון כו': עיין לקו"ת ד"ה כי
תבואו פ"ב⁷⁰.
הואיל ובכח נפשם האלהית לחזור ולעורר בחי'

אחרונה שבחיות כוללות כל המדרגות שלמטה מהם, וקרני
החיות הן בבחי' כתר שבראש הוא כולל יותר כו"ו⁹⁸. שה"ש
לב, ד (ושם): „מלמעלה למטה אצל המשפיע נקרא למעלה היש
וכל מה שלמטה נק' אין כי כלא חשיב לגבי', שהרי מבחי'
התחתונה שבמשפיע נשפע להמקבל ומזה לבד כל התהוותו, ולכן
ארז"ל רגלי החיות כנגד כולם כו' שוקי החיות כנגד כולן
כו"ו⁹⁹).

96 שלח מד, ד (ושם): „כל הבא למלא את ידו ולבו לה' הרי בכח
נפשו לעורר את האהבה כו' כמ"ש בסש"ב", וממשיך לבאר
בארוכה מאין נמשך הכח להתעוררות זו. 97 דרושים לר"ה
נו, ב (ושם): „ארז"ל קרסולי החיות כנגד כולן שוקי החיות כנגד
כולן קרני החיות כו', שכל הגבוה גבוה מחבירו מקיף את חבירו
עד שהתחתון בטל אליו ונחשב כלא ממש לגבי העליון, ולכן
אמרו שקרסולי ושוקי החיות שהן בחי' נה"י שהוא הבחינה היותר